

Što, kako i za koga & tako dalje. Dejan Kršić

grafički dizajn za suvremenu umjetnost
10–27.6.2015.
HDD galerija

• Što, kako i za koga, povodom 152. obljetnice Komunističkog manifesta, HDLU, Zagreb

- Anti-globalizacijske demonstracije za vrijeme sastanaka MMF-a i Svjetske banke u Pragu
- dot.com krah
- 7% stanovnika Hrvatske koristi web
- 11.09. teroristički napad na WTC i Pentagon
- Pokrenuta Wikipedia
- Sabor RH donio zakon o Kulturnim vijećima
- Dani dizajna u Zagrebu

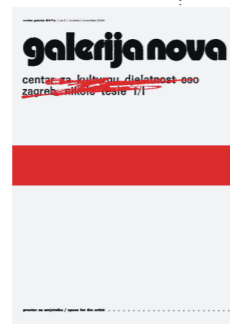
• Projekt: Broadcasting, posvećen Nikoli Tesli, Tehnički muzej, Zagreb

• WHW počinje voditi Galeriju Nova

• Početak izlaženja Novina Galerije Nova

• Rick Poynor: Diseobey the Giant, DAZ

• Start, Galerija Karas, Mestna Galerija, Ljubljana

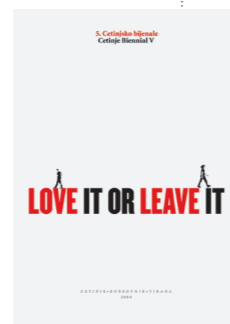

• 'Balkanske izložbe' Harald Szeemanna i Renéa Blocka

• Osnovana Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva

• Mi2, WHW i Platforma 9,81 osnivaju suradničku platformu 'Zagreb – kulturni kapital Evrope 3000', kojoj se pridružuju BLOK, Kontejner, Bacači sjenki i Community Art School

• 5. Cetinjsko bijenale: Love It or Leave It

• Sedam istočno-evropskih zemalja pristupa NATO-u

• Stjepan Mesić pobijedio Jadranku Kosor u 2. krugu predsjedničkih izbora

• There's Gonna Be Some Trouble, Rooseum, Malmö

• Google dolazi u Kinu
- Izraelska bombardiranja položaja Hezbollaha u Libanonu
- Slobodan Milošević preminuo u pritvoru Haškog tribunala

• Noordung 1995 – 2005 – 2045

• Van Abbemuseum, vizualni identitet i publikacije

• Mladen Stilinović – Artist's Books / Hoću Kući

• O nepoznatim radovima, kustosica Branka Stipančić, Galerija Nova

• There's Gonna Be Some Trouble, Rooseum, Malmö

• iPhone

- Slovenija uvela Euro
- Na parlamentarnim izborima ponovo pobjeđuje HDZ

• Normalizacija, Galerija Nova, Zagreb

• Normalizacija, posvećeno Nikoli Tesli, Galerija Nova, Zagreb

• Branka Stipančić: Mangelos no. 1–9,5, DAF

• Monografija i izložba Mirko Ilić – strip / ilustracija / dizajn / multimedija, 1975 – 2007.

• Fragmenti iz opusa Mihajla Arsovskog, Galerija SC / HDD

• Designed in Croatia, HDD galerija

• Pred Haškim sudom započelo suđenje Anti Gotovini, Ivanu Čermaku i Mladenu Markaču optuženima za zločine počinjene tijekom Oluje
- Krah na Wall Streetu, financijska kriza
- ZGRAF 10

• Collective Creativity, Kunsthalle Fridericianum, Kassel

• Vojin Bakić, Galerija Nova, Zagreb; Grazer Kunstverein, Graz

• Archiwum 1–3, Muzeum Sztuki, Łódź

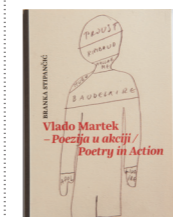
• Branka Stipančić: Mangelos no. 1–9,5, DAF

• Hungry Man, Reach for the Book. It Is a Weapon, Printed Matter, NY

• Umjetnost uvijek ima posljedice, bivša zgrada GSU/MSU, Zagreb

• Branka Stipančić: Vlado Martek – Poezija u akciji, DeLve

• Grčka vlada objavila nove oštre mjere štednje

• U Kongresu SAD izglasan zakon o reformi zdravstvenog osiguranja
- Prosvjedi protiv gradnje garaže kompleksa Cvjetni Hoto grupe
- Vrhovni sud potvrdio da je Branimir Glavaš kriv za ratni zločin u Osijeku 1991.

• Potrebno je živjeti samouvjerenost... gledajući, hrvatski paviljon za 54. Venecijanski bijenale

• Details, Bergen Kunsthall, Bergen

• Drugi svijet, Steiricher Herbst, Graz

• Mirko Ilić: Fist to Face, Print Publishing, F+W Inc, New York

• Antimasonski plakati, JFF, Zagreb / Sarajevo

• Zviždač Edward Snowden

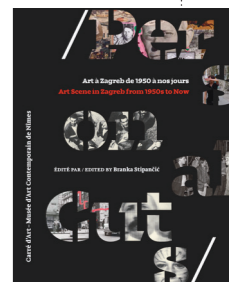
• Protesti na trgu Taksim
- Benedict XVI se povlači s držnosti pape
- Hrvatska primljena u članstvo EU
- Razbijanje čiriličnih natpisa u Vukovaru
- Referendum o braku

• Really Useful Knowledge, Museo Reina Sofia, Madrid

• Public Library, Galerija Nova, Zagreb

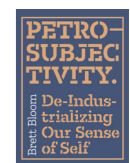
• Personal Cuts: Art à Zagreb de 1950 à nos jours, kustosica Branka Stipančić, Careé d'Art, Nimes

• An Edge Effect: Art & Ecology in the Nordic Landscape, Half Letter Press, Chicago

• Brett Bloom: Petro-subjectivity, Breakdown Break Down Press

• Teroristički napad na redakciju Charlie Hebdo u Parizu
- Izabrana predsjednica Kolinda Grabar Kitarović
- Irska referendumom ozakonila istospolne brakove

va parcijalna retrospektiva dizajnerskog rada Dejana Kršića – čiji je vremenski okvir s jedne strane ugrubo definiran početkom suradnje s kustoskim timom **Što kako & za koga 2000.** godine, a s druge sadašnjim trenutkom te iste suradnje – predstavlja, uvjetno rečeno, neku treću etapu jedne uzbuđljive i produktivne karijere koja sad već ukupno broji tri i pol desetljeća s dovoljno mitskih trenutaka za bar dva ‘normalna’ opusa nekog grafičkog dizajnera. *Fast-forward* od 1978., DK je prvo prošao kroz sve u kontekstu dizajna bitne hrvatske tiskovine kasnog socijalističkog perioda, od početaka u **Studentskom listu**, preko **Poleta**, **Quoruma**, **Svijeta**, **Starta** i **Danasa**, usput prateći i svog mentora Mirka Ilića kojemu je asistirao na dizajnu omotnica ploča u kojem je kasnije i sam realizirao nekoliko značajnih izdanja. Paralelno s tim 80-ih je razvijao i vlastiti projekt **Nova Evropa** (NEP) konceptualno blizak raznim ograncima slovenskog pokreta **Neue Slowenische Kunst**, a lokalno duhovno najrodniji dizajnersko-umjetničkim fenomenima kao što su **Studio Imitacija života** i **Greiner&Kropilak**. NEP-ova filozofija i eklektična estetika napojena u ono vrijeme sveprisutnim odjecima ruskog konstruktivizma, pop glazbe i xerox kulture infiltrirala se i u neke od Kršićevih ‘mainstream’ narudžbi, ali njegovo ustrajanje na prepoznavanju simultanosti političkog, ideološkog i kulturnog konteksta našlo je svoj idealan okvir i platformu u kulturnom magazinu **Arkzin** početkom 90-ih. Časopis koji je po svemu bio drugačiji od svega ostalog, barem u lokalnim okvirima, jednako je važan kao društveni, medijski i dizajnerski fenomen. Obilježio ga je nesuspregnuti aktivizam i kritički naboj, jednako kao i ta s vremenom sve radikalnija naklonjenost eksperimentima u tipografiji, prijelomu, dizajnerskom tretmanu sadržaja itd, pogotovo u zadnjoj fazi s Kršićem kao grafičkim a sada i glavnim urednikom nečeg što je u isto vrijeme i pop i hermetično, i razigrano i strašno ozbiljno.

Povijest suradnje Kršića i **WHW-a** zapravo i počinje s **Arkzinom** i jednim od niza izdanja proizašlih iz njegove kritičko-teorijske biblioteke – reizdanjem **Marxovog i Engelsovog Komunističkog manifesta** (1998.), pomno odabrane nepodobne knjige, bauka za hrvatski politički kontekst kasnih 90-ih čiju su ponovnu cirkulaciju skoro svi prešutjeli. Kolektiv tada mladih kustosica koji se okupio iza **Arkzinove** inicijative da se povratak Manifesta među Hrvate ipak nekako obillježi, uz potporu tek osnovanog **Multimedijalnog instituta mi2** i vremenite ustanove **HDLU-a** pod vizionarskim vodstvom Nevene Tudor, realizirao je te 2000. godine veliku međunarodnu izložbu nakon koje su njihova kustoska i Kršićeva

dizajnerska aktivnost praktički neodvojive. Naslov izložbe **Što kako & za koga / What How & for Whom**, u akronimu **WHW**, uzet je za ime grupe, a **DK** je ostao kao službeni dizajner i suradnik u svemu što će kolektiv raditi narednih 15 godina. Kroz prva dva velika projekta, ovaj već spomenuti i onaj posvećeni **Nikoli Tesli** godinu i pol dana kasnije (2002, *Projekt: Broadcasting*) **WHW** je već snažno naznačio put kojim smjera ići i pitanja koja želi opet i opet i opet otvarati – pitanja repolitizacije umjetnosti, potisnutog nasljeđa, kontinuiteta radikalnih umjetničkih pozicija koje teže društvenoj promjeni. Vrlo brzo nakon toga, preuzimanjem programa **Galerije Nova**

WHW dobiva trajni stožer za svoje aktivnosti koje nisu nimalo izgubile na intenzitetu u jeku sve većih međunarodnih izložbenih projekata poput *Kolektivne kreativnosti* u **Kunsthalle Fridericianum** u Kasselu (2005.), *Istanbulskog bijenala – Od čega čovjek živi?* (2009.) ili *Stvarno korisno znanje* u **Muzeju Reina Sofia** u Madridu (2014.). **WHW** je već desetak godina bez ikakve sumnje najprominentniji hrvatski kustoski tim sa zavidnim internacionalnim utjecajem i divno je da nisu otišli negdje drugdje ili se, zajedno s Kršićem, kako on to lijepo kaže – ‘međusobno poubijali’.

I dok **WHW** u toj svojoj inicijalnoj fazi možda duguje **Arkzinu** povod svog okupljanja i početna diskurzivna polazišta i medijske strategije, a zahuktaloj atmosferi nezavisne civilne i kulturne scene s prijelaza stoljeća smisao za solidarnost, zajedništvo i kako se to danas lijepo kaže ‘networking’, cijela ta Kršić+**WHW** dizajnersko-kustoska simbioza zapravo je od samog početka našla vlastiti autentični smisao postojanja, vlastiti teorijski i vizualni jezik. Dijelom, naravno, zato što je Kršić u njima imao nekog tko slično njemu promišlja odnos između kulture, umjetnosti, politike i ideologije, a dijelom zato što je **WHW-ova** strategija brzog i konzistentnog organiziranja mnoštva malih taktičkih zbivanja oko velikih tema jako trebala okretnog grafičkog dizajnera koji će svim tim sadržajima udahnuti komunikacijsku oštrinu. U atmosferi globalnog ‘smirivanja’ ekspresivne dekonstruktivističke dizajnerske retorike devedesetih u korist nekog novog smisla za red, Kršić je, izgleda, s **WHW-om** ponovno otkrio i onu svoju početnu ljubav prema likovnom repertoaru

sovjetske avangarde, ali sada na malo drugačijim pozicijama od onih koje je imao 80-ih s **Novom Evropom**. **WHW-ovo** zanimanje za repolitizaciju umjetnosti, naime, bilo je u potpunosti komplementarno s tom historijskom idejom korištenja apstraktnog/modernog likovnog jezika u svrhu advokacije političke promjene, koja je u svojim kasnijim odjecima bila izgubila svaku ideološku oštricu.

WHW-ov odmak od užtogljene institucionalne kustoske prakse u smjeru projekata koji imaju širu društvenu relevantnost, kao i stalnog otvaranja puno malih frontova (predavanja, diskusija, malih izložbi, velikih izložbi, brzih rošada na relaciji između zagrebačke **Galerije Nova** i koje god već druge međunarodne institucije) umjesto igranja na kartu jednog, reprezentativnog izložbenog/umjetničkog proizvoda, sam je po sebi otvorio stimulativno polje za Kršićevu dizajnersku produkciju, ali i primorao ga na stalno osvježavanje repertoara postupaka, vizualnih referenci, načina rješavanja layouta, izbora tipografskih pisama i sl. Bezbroj letaka, razglednica, brošura, knjiga, kataloga, novinskih izdanja – svemu tome morao je udahnuti auru urgentnosti, progresivnosti, važnosti, dinamičnosti, radikalnosti. Kršićev specifičan osobni i dizajnerski senzibilitet na stol je donio još jedan adut kojeg si **WHW**, zapravo, nikad nisu mogle priuštiti jer su sebe i svoja nastojanja uvijek shvaćale pomalo previše ozbiljno. Kao što se Kršićev rad zadnjih 15 godina ne može zamisliti bez **WHW-a**, tako se ni komunikativnost, vidljivost i javni učinak **WHW-ovih** projekata ne može zamisliti bez **DK-ove** dizajnerske imaginacije, smisla za humor, elokvencije u baratanju najrazličitijim ikoničkim referencama i odavna prisutnog pop-senzibiliteta koji je uspio efektno animirati i one neprobojnije među **WHW-ovim** tezama i konceptima.

Za gotovo svaki detalj u tim plakatima, publikacijama i letcima postoji neki mali razlog, bio on ozbiljan ili zafrkantski, pragmatičan ili intiman, bilo da je riječ o odabiru pisma ili skrivenoj pop referenci unutar neskrivene umjetničke i dizajnerske. No bilo bi (skoro) sasvim pogrešno misliti da su **DK-u** projekti za koje dizajnira neko dječje igralište, jer izdržljivost ove sinergije između njega i **WHW** počiva na međusobnom povjerenju i činjenici da on u te projekte duboko

vjeruje, da ih temeljito iščitava na svim razinama (kustoskog koncepta, teksta, pojedinačnih predstavljenih umjetničkih radova) i da sve te sadržaje, kao dizajner, interpretira s pažnjom, poštovanjem i uređivačkim smislom za njihove različite hijerarhije, dinamike, značenja i druge specifičnosti. To se posebno vidi u knjigama i publikacijama, u kojima dolazi do izražaja njegova vještina slaganja i preglednog strukturiranja nerijetko goleme količine sadržaja u layoutu, izbrušena radom za brojne novine i magazine 80-ih i 90-ih godina. Zato one i jesu već na prvi pogled toliko ‘drugačije’, jer ne podliježu sasvim ni konvencijama medija knjige ni konvencijama novinskog/magazinskog medija, nego su prije neki hibridi kakve Kršić i inače uzgaja u svom dizajnerskom laboratoriju još od 80-ih.

Inače, onaj ranije spomenuti **WHW-ov** interes za ‘potisnutu tradiciju’ **DK** dijeli i na svjetonazorskoj i na praktičarskoj razini, pa je u neke projekte uspio implementirati i određene refleksije svog vlastitog zanimanja za historiografiju dizajna. U slučaju **WHW-a**, najočigledniji primjer su **Novine Galerije nova**,

nastale dijelom iz pragmatičnih razloga, a dijelom kao hommage **Novinama Galerije SC** i cijelom dizajnerskom, ali i ideološkom kontekstu koji ih čini zanimljivima i važnima. Razmišljajući o tome, u ovu izložbu smo, osim rada za **WHW** te za niz inozemnih muzejskih institucija i nekoliko domaćih autora i umjetnika, uvrstili i mali segment o **DK-ovom** bavljenju poviješću dizajna – od izložbe **Mihajla Arsovskog** u **Galeriji SC**, retrospektive i monografije **Mirka Ilića**, do opet hibridne izložbe *Designed in Croatia – didaktička izložba* održane upravo u ovom prostoru prije 6 godina, koja je vjerojatno označila početak danas puno rasprostranjenijeg trenda dizajnerskog kuriranja, praktičara istraživača u potrazi za svojim dizajnerskim ‘precima’. ●

Marko Golub

Kustos: Marko Golub

Postav izložbe: Marko Golub, Dejan Kršić i Hrvoje Živčić

Grafički dizajn: Hrvoje Živčić

Sponzori tiska: Ars kopija, Cerovski Print Boutique

Program HDD galerija podržavaju Ministarstvo kulture RH i Grad Zagreb. Ovaj program sufinanciran je sredstvima zaklade Kultura nova.

hrvatsko
dizajnersko
društvo
HDD

